

Sakprosa

Hilde Vesås NANSENHJELPENS MODIGE KVINNER.

Med nestekjærlighet som våpen i kampen for jødiske flyktninger

278 sider,

Kagge forlag 2023

MODIG: Tove Filseth var sekretær i Nansenhjelpen fra 1937 og sentral i hjelpearbeidet til organisasjonen. Sammen med Sigridd Hellisen Lund hentet hun jødiske barneflyktninger til Norge.

Foto: Privat/fra boka

at «lektor Vesås» skinner igjennom. «Vi må være forsiktede med å dømme handlinger [...] uten å ta hele konteksten i betraktning», skriver hun ett sted, og jeg tenker «ja da, ja da, ikke belær meg». Så kan man innvende at det er midt i blinken at ei bok om motstandskvinner og jødiske flyktninger retter seg mot videregåendelever. En forfatter trenger likevel aldri å unnskyld sine personer: «Samtidig må vi huske at det var krisetid i Europa [...]», skriver Vesås når hun diskuterer europeiske lederes mulige frykt for et «jødeproblem», og deres restriktive flyktningpolitikk i årene før krigen.

Et annet, og mindre, problem

er at teksten har enkelte gjentakelser og selvmotsigelser. En ekstra redigeringsrunde kunne muligvis gjort seg. For min del slipper Vesås imidlertid unna med disse svakhetene. Bokas største styrke er som sagt personetegningene, og nærheten disse skaper til både hjelpearbeidere og flyktninger: Nazistene drepte ham, men han lever i det minste inni meg nå, lille Karl Peter Federer som likte furutrær bedre enn eik.

Og kvinnen med krokodilleskinnsveska, Tove Filseth, gift Tau, er så levende at jeg ser henne for meg på et kinolrert. *Tove Tau* kunne filmen hett. Det klirger nesten bedre enn *Max Manus*.

Når kallet blir besettelse

KLASSIKER: Å brenne for noe, uten å bli besatt. Den balansen er Hilde Sæterøy Palladino opptatt av. En hvit hval satte henne på sporet.

LARS GILBERG

lars.gilberg@vl.no

Ikke mange debutanter blir nominert til den gjeve River-ton-prisen. HS Palladino, som er hennes forfatternavn, slo i fjor gjennom med den psykologiske thrilleren *Den som frykter snøen*. Hun trodde ikke helt det hun hørte da redaktøren hennes i Cappelen Damm ringte midt på natta lokal tid der hun bor på Bali for å formidle nyheten.

– Da jeg våknet på morgenen, var jeg redd det hadde vært en drøm. Så jeg måtte ringe tilbake til Oslo for å få det bekreftet, ler hun.

I går ble det annonsert at prisen for 2022 går til krimforfatteren Torkil Damhaug.

Debutboka til Palladino er allerede solgt til Tyskland, Danmark og Sverige. River-ton-juryen sa i sin begrunnelse for nominasjonen at hun har levert en fortelling der det kommer stadig nye twists, slik at man håper den aldri tar slutt.

– Å skrive krim lar meg utforske et univers der mennesker er helt på terskelen av hva de orker. Jeg liker å undersøke hva som skjer med verdiene våre når vi presses til det ytterste, erkjenner Palladino.

Skumle trekk

Den 53 år gamle forfatteren var bare tenåring den gangen hun var på påskebesøk og oppdaget boken *Moby Dick*. Den skulle gjøre stort inntrykk:

– Jeg hadde hørt at det var en bok man burde lese. Jeg så at den handlet om jakten på en hvit hval. For meg som alltid har elsket sjøen – jeg dykker og jeg fisker – var det uunngåelig å bli oppslukt, forteller Palladino.

Herman Melville skrev *Moby Dick* i 1851. Hovedpersonen Ahab er besatt av å jakte på en hvit hval han kaller Moby Dick, etter at den angrep ham og tok det ene beinet hans. Ahab er villig til å ofre mannskapet sitt for å ta livet av hvalen, koste hva det koste vil.

– Som leser ser man gradvis utover i boken hvor altoppslukende besettelsen er. Ahab er manisk opptatt av hev, og det spiser ham opp innenfra, samtidig som han ofrer alle rundt seg. Det er skumle personlighetstrekk vi kan kjenne igjen hos «larger-than-life» politikere, bedriftsledere og religiøse guruer vi kjenner fra virkeligheten, personer som mister sitt moralske kompass i jakten på makt.

TENKE SELV: – Om vi ikke vet forskjell på rett og galt, er det lett å bli kapret av andres forestillinger om hva som er meningen med livet, fastslår krimforfatter Hilde S. Palladino.

Foto: NTB kultur / NTB

RELIGIØS KLASSIKER

◉ I denne spalten ber vi forfattere fortelle om en religiøs klassiker som har gjort inntrykk på dem.

◉ I dag: Forfatter Hilde Sæterøy Palladino anbefaler *Moby Dick* av Herman Melville.

Vi mennesker må klare å kjenne på forskjellen i vårt sitt indre mellom riktig og galt

HS Palladino

– Et *Moby Dick* religionskriftikk?

– Det er blitt sagt om boken. Men jeg tror Melville først og fremst vil skrive fram en bevissthet om at vi mennesker må klare å kjenne på forskjellen i vårt sitt indre mellom riktig og galt. Sånn at vi ikke blir kapret av andres forestillinger om hva som er meningen med livet. Det kan gå riktig galt.

Reddet livet

Moby Dick var den første boken Palladino leste som tok opp de største spørsmålene. Det fascinerer henne at en actionbok kunne åpne opp et så stort rom

av eksistensielle og moralske spørsmål. Den klangbunnen dette skapte i henne, er med når hun skriver selv.

– Mennesket vil alltid søke etter meningen med livet. Noen mener at hvis drømmene dine ikke gjør deg litt redd, så er de ikke store nok. Mange klager over at de mangler noe å brenne for, og da mistenker jeg at de ikke har gravd dypt nok. Det gjelder å finne balansen mellom det å ha noe å brenne for, og å ikke bli besatt.

Palladino er godt i gang med sin bok nummer to. Hun liker å skrive på Bali. Det gir et annet perspektiv. Tiden går saktere. Folk bekymrer seg mindre. Selv etter jordskjelv på naboøya, er det få som bryr seg om å se noe særlig på nyhetene.

– Det rimer godt med mine verdier, erkjenner Hilde Sæterøy Palladino, som for åtte år siden opplevde et dramatisk vendepunkt i livet da hennes bror ble syk og trengte en nyre. Vårt Land fortalte historien om hvordan hun bestemte seg for å donere, men i prosessen ble det oppdaget at hun hadde brystkreft.

– At jeg ville redde broren min, reddet mitt eget liv, erkjenner hun.

– *Leser du påskekrim selv?*
– Ja. I fjor kastet jeg meg over Heine Bakke etter at han vant River-ton-prisen. Han skriver fantastisk bra. Jeg liker også veldig godt bøkene til Torkild Damhaug, de har en psykologisk innsikt som jeg lærer mye av.